

Programnoter

Jeg må med skam indrømme, at jeg absolut ingen australsk orgelmusik kender. Ikke en gang en eneste komponist. Det gør jeg heller ikke efter denne koncert med den australske organist Christopher Wrench af den indlysende årsag, at han ikke ved denne koncert spiller australsk musik. Ind imellem har jeg nu lidt ondt af Christopher Wrench.

I den kirke, hvor han er ansat - til en latterlig lav løn - har de indkøbt et el-orgel, og for en mand, der har boet 9 år i Wien og spillet på masser af historiske fabelagtige orgler i Europa, er det ikke noget, der imponerer. Hvordan et elorgel i øvrigt kan imponere nogen er mig en gåde. En gang i mellem booker han en flybillet og flyver som herfra og til Paris i afstand, for at øve på et af de to instrumenter på Australiens kæmpe kontinent (123 x Danmarks størrelse), der kan realisere den musik, som så åbenlyst ligger Christopher Wrenchs's hjerte nær: den europæiske klassiske orgelmusik. Jeg har i cykelafstand fra Mariager (i medvind) de første 10 instrumenter af denne slags. I Australien skal man bestemt ikke tænke på at cykle! Australien er et nybyggerland, hvorimod Europa har en lang stolt kulturhistorie. Alt dette snik-snak for at legitimere, at Christopher Wrench ved denne koncert spiller hele to store Bach-værker.

Han begynder med et - i dag - ret sjældent spillet værk af Bach. Præludium og fuga i a-mol (BWV 543). Jeg har jo kun min egen fornemmelse for, at værket er sjældent spillet, da der jo ikke findes noget overblik over danske orgelkoncertprogrammer.

Tidligere har værket faktisk haft en noget anden bevågenhed. Mendelssohn havde det fast på sit orgelrepertoire, og både Franz Liszt og Johannes Brahms har transkriberet værket til klaver. Værket er det første i den samling, der ofte kaldes de seks store Bach- præludier og fugaer BWV 543 til 548. (Om 14 dage spilles BWV 544, hvis nogen skulle være nysgerrige). Det er skrevet da Bach var ca. 30 år gammel, og præludiet har en særegen melankoli i akkordernes faldende treklange. Fugaen er som Bach-fugaer er flest: perfekt. Ikke en eneste note eller takt for lidt eller for meget.

Ad Wammes er en nulevende hollandsk organist, som jeg synes dukker op på flere og flere koncertprogrammer. Hans musik har altid nutidigt mystiske titler - ikke noget med gammeldags opus 1 eller 2 her. "Play it cool" eller "Ride in a High-Speed Train" er et par af de mere spektakulære titler, hvorimod det stykke Wrench spiller hedder noget så ligetil som "Miroir", der på fransk betyder spejl. Jeg har spurgt Christopher Wrench, om der gemmer sig nogen hints i partituret, der kunne forklare spejl-titlen, men han har ikke kunnet finde noget. Man kunne jo spørge komponisten ved lejlighed. Værket spilles primært på orglets fløjter og giver i hvert fald mig et indtryk af "noget kosmisk".

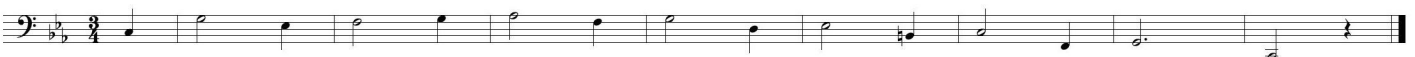
Romantikken repræsenteres af Mendelssohn, der i sin 6. sonate lader melodien "Vater unser" være den gennemgående idé. Melodien hedder på dansk "O hjertekære Jesus Krist", men den tekst intet har med originale lyriske udformning af bønnen Fadervor at gøre.

Først præsenteres melodien i brede romantiske akkorder, hvorefter der følger fire forskellige variationer. Melodien skulle gerne være meget tydelig i den fjerde variation - en stor toccata - hvor der sættes fuld blus på instrumenternes dronning. Fugaen tager sit udgangspunkt i temaet, men er ellers bare en fuga inden sidste sats, som intet har med "Vater unser" at gøre, lægger hele denne sonate til ro, med noget af det mest bønspregede musik, der kan opdrives.

Paul Hindemith er bestemt ikke romantiker. Hele hans virke var et opgør med romantikken, og hans musik har derfor sit helt eget antiromantiske? tonesprog. Han skrev ialt tre orgelsonater og den tredje, der er baseret på tyske folkemelodier, er skrevet i 1940. Hvem ved? Måske lidt melankolsk tilbage længsel til det Tyskland han - som så mange andre kunstnere - havde forladt i 1939.

Max Reger er årets store jubilar - hvis man da ellers kan kalde 100 året for komponistens død for et jubilæum. Regers orgelmusik er normalt kæmpestor. Så stor, at Mariager kirkes orgel er for lille eller i den mindste aldeles uegnet til stilen. Vil du høre stor Reger, så find en anden kirke. Der findes dog også Reger i doser, der kan passe til dette instrument. Han skrev 12 mindre værker i sit opus 59, hvorfra Christopher Wrench spiller den svage Melodia.

Det synes ganske sandsynligt, at Bach skrev sin egen passacaglia efter sit besøg hos datidens store orgelguru: Buxtehude, hvor han ganske sandsynligt havde hørt Buxtehudes passacaglia. Muligvis skrev han sin passacaglia lige efter Buxtehudes død som en gestus til ham. Bachs tema ligner Buxtehudes, men er dobbelt så langt, og Bach, som jo ikke lod sig hæmme af datidens snærende læseplaner, bryder i sit værk med alt, hvad der tidligere er set.

Hele 20 variationer af bastemaet bliver det til, efter at temaet, for første gang i musikhistorien, er afspillet helt alene først. De første variationer minder om Buxtehudes måde at skrive på, men Bach udvikler sin tematik hele vejen igennem. Ved variation nr. 11 gør han noget, som man "ikke måtte". Han spiller bastemaet i hænderne. Senere kommer temaet i altstemmen og senere igen som nogle krystallklare akkordbrydninger, inden de sidste variationers kraftige og fortættede klangunivers afslutter de tyve variationer. Sådan skal den skæres, ville man fristes til at sige, men men men. . . . Bach skriver lige en vidunderlig kraftfuld fuga som den 21. variation.

Han bruger første halvdel af temaet som fugatema og tilføjer et par kontrapunkter, som er med til at gøre fugaen til en af Bachs mest koncentrerede fugaer. Inden fugaen slutter, stopper Bach op på en af de frækkeste akkorder: en såkaldt "neapolitansk subdominant", som på Mariagers orgel såvel som på orglerne på Bachs tid, vil lyde en anelse falsk. De afsluttende C-dur akkorder er til gengæld tilsvarende rene. Sådan gør en sand mester, der næppe er fyldt 30, da han skriver dette uforlignelige stykke musik.

Efter koncerten er der som altid en beskeden udskænkning for alle.